
**ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС.
СІМЕЙНЕ ПРАВО. МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО**

УДК 327.01

Алексєенко Ірина Вікторівна,
доктор політичних наук, професор,
начальник кафедри міжнародних відносин та туризму,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна,
ORCID ID 0000-0002-6873-003X

**ЕТНОПОЛІТИЧНІ КОНФЛІКТИ ЯК ТРИГЕРИ
МІЖНАРОДНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ТА БЕЗПЕКИ:
ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ**

У статті досліджено етнополітичні конфлікти як тригери, що сигналізують про збої в системі міжнародної стабільності та безпеки. Обґрунтовано, що найменш конфліктогенним способом артикуляції демократичної політики, не орієнтованої на створення нації-держави, є органічне поєднання колективних прав національностей і меншин у багатонаціональному, полікультурному суспільстві із захищеними державою правами індивідів. Доведено, що орієнтація на принцип самовизначення небезпечна для світу в цілому і для Європи зокрема, особливо для Східної Європи, що нестабільно модернізується.

Ключові слова: конфлікти, міжнародна стабільність, міжнародна безпека, права національностей і меншин.

Законність та універсалізм прав людини і прав народів, як відомо, визнані сьогодні міжнародним співтовариством. Однак проголошення цих прав ще не означає, що вони можуть бути застосовані в повному обсязі навіть у ліберальних демократіях. Наприклад, поняття прав людини містить право на свободу пересувань і пошук роботи в будь-якому місці, де вона є. За логікою лібералізму, не повинно бути ні паспортів, ані віз. Однак на практиці країни Заходу охоплює жах від самої ідеї відкритих кордонів. У 1990-х роках практично всі вони вдалися до жорстких заходів стосовно імміграційної політики. Головним аргументом на користь цього стало те, що вони не можуть брати на себе економічний тягар усього світу. А як же бути з тягарем “цивілізаторської місії”, що ще зовсім недавно охоче брали на себе ті ж країни? І як бути з універсальним правом на свободу пересування?

Сьогодні міжнародні правові акти визнають як право народів на самовизначення, так і принцип територіальної цілісності й непорушності повоєнних кордонів, закріплений, зокрема, у гельсінських угодах. Термін “територіальна цілісність держав” увійшов у практику міжнародних відносин із прийняттям Генеральною

© Alieksiienko Iryna, 2020

Асамблеєю ООН у 1970 р. резолюції 2625 (XXV), яка містила Декларацію принципів міжнародного права, що стосуються дружніх відносин і співробітництва між державами відповідно до Статуту ООН і прийняттям у 1975 р. Заключного акта Гельсінської наради з безпеки й співробітництва в Європі, у якому зафіксовані основні принципи взаємин держав – учасниць наради. Серед “десяти заповідей Гельсінкі”: поряд із принципом поважання прав людини і основних свобод, включаючи свободу думки, совісті, релігії й переконань, що дали поштовх до створення Гельсінського правозахисного руху у соціалістичних країнах, є й принципи непорушності кордонів, територіальної цілісності держав і невтручання у їх внутрішні справи [15, с. 8]. Водночас до Декларації Заключного акта наради з безпеки і співробітництва в Європі окремим принципом включене право на самовизначення, яке пізніше дістало підтвердження в документах цього найважливішого європейського органу [14, с. 17].

Очевидно, що між принципом самовизначення народів і гельсінськими принципами непорушності кордонів у Європі існує суперечність, що унеможливорює одночасне й точне їх виконання. Якщо виходити з того, що в міжнародному праві немає ієрархії принципів, усі вони мають однакову міжнародно-правову силу (а це підтверджує Декларація принципів міжнародного права), то виникає правова колізія за спроб вирішення сецесійних конфліктів, як-от конфлікти між Карабахом й Азербайджаном, Абхазією й Грузією, Чечнею і Росією, Югославією й Косово (у останньому випадку порушений і принцип невтручання у внутрішні справи суверенної держави) [20, с. 7].

У всіх цих випадках порушується право народів на самовизначення, водночас утворення суверенних Чечні або Абхазії, і возз'єднання Карабаху з Вірменією, а Косово з Албанією порушило б цілісність існуючих держав і, безсумнівно, зумовило б конфлікти ще більшої інтенсивності. Усе це ще раз підтверджує обмеженість концепції національної держави (від неї, як з'ясувалося, лише один крок до концепції етнічно чистої держави), основною суперечністю якої є суперечність між універсалізмом прав людини й партикуляризмом національної держави [22].

З одного боку, інтереси міжнародної стабільності диктують необхідність мінімізації “перекроювання” кордонів, з іншого, – ніхто не наважується відкрито заперечувати право кожного народу вирішувати свою долю. Чому віддати перевагу – праву народу самому вирішувати свою долю чи принципу територіальної цілісності, якій національній меншості надати статусу суверенної нації, а якій ні, – на практиці рідко вирішується шляхом вибору моральної позиції, здебільшого йдеться про прагматичний інтерес, продиктований горезвісною політичною доцільністю. На жаль, міжнародна політика також далека від торжества моральних принципів, як, утім, і внутрішня [13, с. 7].

Після розпаду Радянського Союзу, Югославії, Чехословаччини й об'єднання Німеччини був створений прецедент порушення принципу непорушності кордонів у Європі, закріплених гельсінськими угодами, і він значною мірою втратив раціональний зміст [6, с. 35]. Застосування його, особливо у взаєминах між державами на території колишнього СРСР, може призвести до ряду небажаних наслідків.

По-перше, консервується існування безлічі територіальних суперечок, які, не знайшовши вирішення, можуть жевріти десятиліттями, потенційно загрожуючи переростанням у відкритий, у тому числі збройний, конфлікт. По-друге, закривається шлях для пошуку компромісних рішень з територіальних проблем, оптимальний з погляду збереження міжнародної й національної стабільності. Однак і відкрите декларування права на переділ кордонів призвело б до колосального наростання конфліктності й реальних воєнних зіткнень [11, с. 4].

Тому на практиці вибір того або іншого підходу визначається знову ж таки політичною доцільністю, що неминуче призводить до порушення прав людини й національних груп, до не менш гострих етнополітичних конфліктів. Насамперед це проявляється в застосуванні так званих подвійних стандартів у сфері захисту прав людини. Яскравим свідченням цього можуть слугувати міжнародні конфлікти на території колишньої Югославії. Так, у результаті використання ЄС і НАТО подвійних стандартів на користь хорватської й мусульманської частини населення потік сербських біженців (за даними експертів ЄС) з Хорватської Країни становить 500 тис. осіб із Боснії, та Герцеговини – 200 тис. осіб [12, с. 19].

Порушення прав людини, особливо в результаті етнополітичних конфліктів, стало приводом для висування концепції “гуманітарної інтервенції”, що спирається, у свою чергу, на концепції “обмеженого суверенітету” й “пріоритету безпеки особистості над безпекою держави”. Практичним втіленням такого підходу стали дії НАТО проти Югославії в 1999 р. [16, с. 3]. Справа навіть не в результаті цієї акції, яка виправдовувалася етнічними чистками албанців у Косові, а призвела Європу фактично до гуманітарної катастрофи – до масових жертв серед мирного населення й нових сотень тисяч біженців, а також практично повного витіснення сербського населення з цього району Союзної Республіки Югославії. Справа в тому, що в міжнародних відносинах був створений небезпечний прецедент. Його теоретичним обґрунтуванням стало поєднання двох абсолютно протилежних методологічних підстав: з одного боку, принципів “реалістичної зовнішньої політики”, що спирається винятково на силу, з іншого, – ліберальної доктрини прав людини, що ставить традиційно на перше місце моральні й правові принципи і протиставляє їх збройному насильству.

Слід визнати, що юридичного механізму розв’язання суперечностей між зазначеними парами міжнародно-правових принципів не існує. Одні з них реалізуються за рахунок інших, причому щоразу залежно від того, чиї політичні інтереси переважають, залежно від співвідношення потенціалів зацікавлених сторін, від конкретної міжнародної ситуації [3, с. 8].

У цьому контексті особливого значення для нашої країни набуває офіційна позиція адміністрації США і країн Європейського Союзу з питання національного самовизначення народів колишнього Радянського Союзу. Головними для політики США щодо цих територій на просторах колишнього СРСР є п’ять принципів, які були вперше офіційно оприлюднені ще в 1991 р.:

- самостійність народів СРСР у вирішенні питання про своє майбутнє;
- зміна кордонів відповідно до закону і мирними засобами;

повага до демократії, верховенства закону, результатів вільних виборів;
забезпечення прав людини, включаючи права національних меншин;
дотримання норм міжнародного права і міжнародних зобов'язань.

Західноєвропейська позиція була сформульована трохи пізніше. У грудні 1991 р. сесія Ради ЄС у Брюсселі запропонувала так званий брюссельський мінімум з проблеми самовизначення, що містив критерії, відповідність яким забезпечувала б новим державам Східної Європи і колишнім республікам Радянського Союзу дипломатичне визнання з боку країн Європейського співтовариства. Цих критеріїв також п'ять:

повага до вимог Статуту ООН і Гельсінського акта в тій частині, що стосується правової держави, демократії та прав людини;

гарантії прав національних груп і меншин;

непорушність кордонів, які можуть бути змінені тільки мирними засобами і з спільної згоди;

дотримання міжнародних зобов'язань з питань роззброєння, нерозповсюдження ядерної зброї, безпеки й регіональної стабільності;

врегулювання всіх питань, пов'язаних з державною спадщиною й регіональними суперечками методами переговорів і арбітражу [18, с. 2].

І американські “п'ять принципів”, і “брюссельський мінімум” ЄС містять низку однакових положень – це прихильність до демократичних принципів, мирне врегулювання спорів, дотримання всіх міжнародних зобов'язань і норм права, гарантії прав людини й національних меншин.

Мабуть, єдина помітна відмінність американської позиції від західноєвропейської полягала в тому, що США визнавали можливість перегляду кордонів, тоді як країни Європейського співтовариства, повністю не виключаючи перегляду кордонів, наголошували на їх незмінності.

Загалом кордони сучасної України сприймаються Заходом як історично остаточні й непорушні, тоді як у світі за підтримки Заходу Еритрея відокремлюється від суверенної Ефіопії, ділиться Боснія, Косово “де-факто” припиняє бути частиною Союзної Республіки Югославії тощо.

Не будемо детально розглядати питання про практичну реалізацію цих вимог самими заявниками – США і Європейським Союзом. Питання наразі в іншому: наскільки поєднуваними є права людини, права національних меншин і принцип непорушності кордонів?

По-перше, гарантії прав людини припускають гарантію прав осіб незалежно від їхньої національної належності, у тому числі представників національних меншин, тоді як гарантії прав національних меншин (у розумінні гарантії прав колективних) можуть на практиці й не містити гарантій індивідуальних прав особи іншої національності. Тому варто було б особливо наголосити, що права людини є основними порівняно з правами колективними, а не навпаки. Етнополітичні конфлікти по всій Східній Європі й на теренах СНД свідчать про те, що переважна частина національних рухів, які борються за самовизначення, поставила права нації вище від прав людини, а гасла прав народів, що

самовизначаються, повністю витісняють питання про права представників інших народів.

Досвід останнього десятиліття свідчить, що етнонаціоналісти вбачають у західних концепціях і конвенціях прав людини лише те, що вони хочуть побачити (обіцянку допомоги й солідарність у боротьбі за національне самовизначення), а не всю сукупність ідей і принципів, які в них закладені авторами. Народи вимагають свободи й політичного (державного) самовизначення, щоб бути нарівні з іншими, оскільки політична і юридична рівність людей незалежно від їхньої етнічної належності – обов'язкова ознака національної держави. Проте вони можуть вимагати свободи й для того, щоб вивиститися над іншими [9, с. 5].

Реалізація на практиці принципу рівності членів нації майже автоматично призводить у цьому випадку до виключення “етнічно далеких” з її складу і відмови надати їм “громадянство” та ін. У свою чергу, їхній статус “негромадян” або “громадян другого сорту” не передбачає й рівності у правах. Тому що все, що лежить по той бік поняття “нації”, – чуже або навіть вороже. Надання мовам титульних національностей державного статусу на всьому пострадянському просторі, як і ряд інших дискримінаційних заходів, практично заблокувало доступ нетитульного населення в “коридори влади” і сприяло досягненню форсованої “неокоренізації” апаратів управління й становлення етнократичних режимів. Як наслідок, після невдалої спроби створення інтернаціональної (загальнонародної) держави на базі заперечення (“проскакування” стадії) національної держави народи колишнього СРСР, намагаючись побудувати її сьогодні, мають феномен етнократичної держави.

По-друге, це створює серйозні труднощі прив'язування прав національних меншин до визнання непорушності наявних кордонів. Кордони історично є надзвичайно рухливими, тому постає запитання: які з них вважати основними: державні чи адміністративні, які сьогодні стали міждержавними? Історичні чи сучасні? Державні кордони дуже часто встановлювалися довільно, з урахуванням конкретно-історичного співвідношення сил між державами. Це стосується кордонів між Сербією й Хорватією, Сербією й Косово, Азербайджаном і Вірменією, Україною і Росією, Росією й практично усіма колишніми республіками СРСР і т.д. Причому “зіштовхнення “історичних” прав народів виявилось ще більш небезпечним для справи миру, ніж конфлікт їх “природних” прав” [9, с. 7]. Кожен народ, що самовизначається, вимагає розширення своєї території до кордонів періоду його найбільшої експансії, які зовсім не відповідали історичним і етнічним змінам, які відійшли в минуле. Деякі території в різні історичні епохи входили до сфери впливу різних народів, і тепер кожний із цих народів висуває претензії на ці території. “Нещодавній конфлікт між сербами й албанцями навколо Косова є екстремальним, і тому особливо наочним прикладом прояву влади суспільних історичних образів”, – зазначає С. Мертес.

“...У Косові зіштовхнулися інтереси двох народів, які споконвічно проживали в ситуації змінного панування. Реальній громадянській війні передувала ментальна “війна спогадів”, яка сягає глибокого минулого аж 1389 р. (битва на Косовому

полі), і далі. Будь-які спроби спинити цей конфлікт за допомогою, здавалося б, раціональних переконань на користь тих або інших споконвічних “прав” щодо спірної території були й залишаються безрезультатними. Минуле можна перебороти тільки спільним, вольовим рішенням конфлікуючих сторін мирно співіснувати сьогодні й у майбутньому. Це легко сказати і важко зробити” [17, с. 9]. Загалом “Косово, Східний Тимор і Чечня є ілюстрацією того, що успіх стратегії вирішення етнічних конфліктів залежить від того, чи приймаються повстанцями пропонувані компромісні ідеї” [11, с. 4], або їх нова національна ідентичність стане цінністю, яка знецінює саме життя в традиційних політичному й культурному контекстах.

По-третє, потрібно враховувати й міжнародний (цивілізаційний) контекст сучасних етнічних конфліктів. Якщо вони відбуваються на кордонах цивілізацій (Боснія, Косово, Чечня, Афганістан, Палестина та ін.), то цивілізаційна належність учасників зіткнень гарантує їм симпатії й підтримку сил глобального масштабу, що, у свою чергу, “...стимулює рішучість, фанатичну жертовність і масовий порив сил, які вступили в боротьбу” [9, с. 4]. Тільки конфесійна спільність і традиційна орієнтація на Захід (стандартне кліше хорватського націоналізму: “Хорватія – останній оборонний рубіж європейської цивілізації на Балканах”) можуть пояснити те, чим керувалися ФРН та деякі інші західноєвропейські країни, які ще до початку воєнних дій між Белградом і Загребом стали демонструвати готовність визнати незалежність католицьких Словенії й Хорватії. Саме ця обставина багато в чому визначила орієнтацію хорватів не на діалог і пошук компромісу з Белградом з питання самовизначення сербської меншини в Хорватії (створення сербської автономії), а на політичну й воєнно-технічну підтримку Заходу у війні із Сербією, яка забрала тисячі життів. Це пояснює й упереджене ставлення Заходу до Сербії, яка для нього апріорі є агресором і єдиною винуватицею югославської кризи [1, с. 6]. Навіть набуття чинності 1 лютого 1998 р. прийнятою Радою Європи Рамковою конвенцією про захист національних меншин, що є першим загальноєвропейським юридично зобов’язуючим актом, спрямованим на захист національних меншин і визнання їхніх прав, яким би важливим і необхідним не був цей крок, не вирішує питання, яке наражається на більш масштабну проблему практичної координації й забезпечення рівноправності всіх етнічних груп поза залежністю від їхнього статусу в етнонаціональній ієрархії загальної для них держави і цивілізаційної належності. Як задовольнити національні прагнення, не руйнуючи при цьому цілісності держави, створити (зберегти) загальнонаціональну ідентичність за одночасного збереження етнокультурного розмаїття й ідентичності населення країни – ці завдання залишаються поки що нерозв’язаними світовим співтовариством.

“Національна держава” – категорія європейської історії, західної цивілізації, і існують певні сумніви в її універсальності, тим паче, що секулярна національна держава західного взірця ніде по-справжньому не функціонує поза межами Європи й Америки. Проте це нічого поки що не змінює. “Більш ніж протягом 300 років, – пише Д. Елазар, – політичні зусилля європейської цивілізації, як і країн,

що перебували у сфері впливу цієї цивілізації, були спрямовані на створення національних політично-суверенних держав, і дуже часто створені за допомогою цих зусиль держави в результаті виявлялися відокремленими від народів, яким вони призначені служити” [2, р. 10]. Дійсно, існування національних меншин суперечить логіці національної держави, мета якої – єдиний народ, один уряд і єдина територія, оскільки культурна гомогенність, як передбачається, сприяє безпеці й стабільності держави. “У процесі свого розвитку, – зазначає далі Д. Елазар, – національна держава часто стає державою громадян, де кожна людина є громадянином, і при цьому не повинен мати жодної іншої колективної ідентичності, крім приналежності до офіційних націй” [19, с. 11].

Відповідно до концепції національної держави задля повної національної інтеграції етнічних меншин, що проживають в її межах, у ідеалі повинні сприйняти культуру домінуючої етнічної групи як свою власну, політичні інститути держави повинні мати для них те ж значення, що й для “титульної” етнічної спільності. Однак доти, поки етнічні меншини, продовжують зберігати власну ідентичність, очікувати цього було б нереально. Допоки існують етнічні меншини, їхні члени можуть підкорятися нормам, які встановлює держава; водночас вони навряд чи ідентифікуватимуть себе з тією державою, у межах якої вони перебувають; особливо, якщо це відбулося недавно і / або “не цілком добровільно”. Треба враховувати й ту обставину, що політичними, соціально-економічними й культурними засобами держава може не тільки розв’язувати національні проблеми, а й конструювати нові меншості, підсилювати, з одного боку, їхню дискримінацію, а з іншого, – їхнє прагнення до самоізоляції або виходу з цього політичного співтовариства. “Національна свобода самоцінна, спроби протиставити демократію самовизначенню народів – лише політична гра, спрямована проти свободи під пристойним приводом боротьби за демократію. Коли є національна свобода, державний лад може бути демократичним або авторитарним, але коли немає свободи, то демократії не може бути в принципі” [7, с. 7].

Така позиція, вочевидь, пояснюється тим, що сучасний світовий порядок складався на основі ідей модерну, а серед них ключовою є ідея нації як носія прогресу й головного суб’єкта історії. Таким чином, незважаючи навіть на те, що кордони понад 90 % незалежних держав сьогодні не збігаються з відповідними їм націями, концепція національної держави, як і раніше, домінує в сучасну епоху глобалізації.

Парадокс полягає й у тому, що повсюдне зростання націоналізму відбувається сьогодні в рамках формування наднаціональної світової реальності. Кінець ХХ – початок ХХІ ст. – час розгортання процесів глобалізації – розширення, поглиблення швидкості й інтенсивності економічних, культурних і фінансових зв’язків у всьому світі. Глобальне співтовариство, що формується на наших очах, змінює світ радикальніше, ніж усі соціальні новації й наукові прориви минулих століть. Потужні транснаціональні сили переміщують сьогодні фінанси, технології, капітал, незважаючи на національні кордони, причому в постійно зростаючих масштабах. У цих умовах деякі дослідники заговорили про кризу і навіть “зникнення” націо-

нальної держави. “...У західній частині континенту уже втілилася в реальність ідея європейської інтеграції, – пише М. Хрох. – Форма, якої ця інтеграція може набути, зрозуміло, залишається досить спірною, оскільки конституційне майбутнє ЄС визначають сьогодні дві суперечливі тенденції: одна до того, щоб Європа стала континентом для громадян незалежно від їхньої етнічної належності, а інша міцно тримає її в лещатах уявлень про традиційні етнічні розбіжності й призводить до створення в Європі єдності окремих націй-держав” [10, с. 4]. Проте інтернаціональне “громадянське суспільство” тут уже явно переобтяжене перепонами, створеними національними державами.

Як указує Б. Андерсон у вступі до чергового видання своєї відомої книги “Кінець епохи націоналізму”, який так довго пророкували, до цього ще дуже й дуже далеко. Бути нацією – це, по суті, найбільша універсальна легітимна цінність у політичному житті нашого часу. Проте якщо самі факти зрозумілі, то їх пояснення залишається предметом дискусії [18, с. 7]. Тому можна впевнено стверджувати, що ще довго не зникне й не втратить своєї актуальності проблема руху за самовизначення, як і проблема пошуку органічного поєднання прав суверенних держав, національних груп і прав людини.

Водночас “потрібно мати інтелектуальну чесність і моральну силу, щоб порушити питання про вартість процесу самовизначення націй Землі, й, головне, для людини – з трагічним досвідом зростає розуміння того, що перемога принципу самовизначення над конституційно-ідейною підставою державності породжує дивовижний потенціал конфліктів. Орієнтація на принцип самовизначення небезпечна для світу в цілому і для Європи зокрема, особливо для Східної Європи, що нестабільно модернізується” [15, с. 16] “...У сучасному динамічному світі ті, хто беззастережно веде боротьбу за самовизначення за будь-яку ціну, підривають потенціал демократичного розвитку в нових незалежних країнах і ставлять під загрозу основи народовладдя в демократичних державах. Настав час відмовити у моральному схваленні більшості з них і побачити в них те, чим вони, власне, і є – деструктивну силу. ... Щоб світове співтовариство не поринуло в безодню національної ворожнечі, варто поставити права людини, громадянина вище від прав схильних до фанатизму групи, клану, роду” [14, с. 11]. У державах, які поважають права людини (визнання яких стає сьогодні дійсно глобальною ідеологією), національна належність повинна мати культурну, а не політичну значущість, оскільки “суб’єктом політичного суверенітету є не який-небудь один “етнос”, а “демос” у цілому – люди, що належать до різних етнічних груп, які живуть у формуючій територіальну цілісність державі” [6, с. 19].

Тому органічне поєднання колективних прав національностей і меншин у багатонаціональному, полікультурному суспільстві із захищеними державою правами індивідів є, швидше, найменш конфліктогенним способом артикуляції демократичної політики, не орієнтованої на створення нації-держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Arrighi G.* Globalization, State Sovereignty, and the Endless Accumulation of Capital. State and Sovereignty in the Global Economy. N.Y.: State University of New York, 2015. 153 p.

© Alieksiienko Iryna, 2020

2. *Arrighi G.* The Long Twentieth Century: Money, Power and the Origins of Our Times. L.: Sage, 2017. 186 p.
3. *Badie B.* La fin des territoires. Paris: Hatier, 2015. 241 p.
4. *Becker D.G.* Democracy and International Relations. American Political Science Review. 2016. Vol. 95. № 3. P. 741–789.
5. *Berger S.* Globalization and Politics. Annual Review of Political Science. 2000. Vol. 3. № 20. P. 42–67.
6. *Bernard Ph.* Les immigrés en question. L'Express. 2014. № 218. P. 6–18.
7. *Cammilleri J. and Falk J.* The End of Sovereignty? Great Britain: Edward Elgar. 2015. 276 p.
8. *Castells M.* The rise of the network society. Cambridge: Cambridge University Press, 1996. 234 p.
9. *Coleman D.* International Migration in Europe: Adjustment and Integration Processes and Policies. Geneva: New Haven, 2019. 132 p.
10. Der neue Nationalismus. Ursachen, Chancen, Gefahren / Schlegel D. Schwalbach. 2014. 190 p.
11. *Dessler D.* Democracy, Liberalism, and War. American Political Science Review. 2012. Vol. 96. № 678. P. 4–42.
12. *Ducasse-Rogier M.* The International organization for migration 1951– 2001. Geneva: IOM, 2011. 315 p.
13. *Flechtheim O.K.* History and futology. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2013. 134 p.
14. *Friedman T.* Understanding Globalization. The Lexus and the Olive Tree. N.Y.: Polity Press, 2015. 398 p.
15. *Fukuyama F.* The End of History and the Last Man. New York: the Free Press, 2017. 289 p.
16. Globalism versus realism. N.Y.: Cambridge University Press, 2002. 187p.
17. Globalization: The Internal Dynamic / eds. Paul Kirkbride and Karen Ward. Chichester, New York: Cambridge University Press, 2018. 360 p.
18. Hantington S. After Twenty Years: the Future of the Third Wave. Journal of democracy. 2017. Vol. 8. № 4. P. 3–35.
19. *Held D. and Grew A., Goldbat D. and Parraton J.* Global Transformations. Cambridge: Polity Press, 2009. 243 p.
20. Interim Report on an EU Strategic Partnership with the Mediterranean and the Middle East. European Commission. 2019. № 45. P. 2–19.
21. International Legal Process Law A 574, Fall 2018, The Consensual View of International Law: The Lotes Case (Notes – Class 5). URL: www.law.washington.edu/~bodansky/Courses/A574/notes/class%20-20%links/html (дата звернення: 15.09.2020).
22. International Migration Report 2017. New York: United Nations population Division Department of economic and Affairs, 2002. 201 p.

REFERENCES

1. *Arrighi, G.* (2015) Globalization, State Sovereignty, and the Endless Accumulation of Capital. State and Sovereignty in the Global Economy. N.Y.: State University of New York. 153 p. [in English].
2. *Arrighi, G.* (2017) The Long Twentieth Century: Money, Power and the Origins of Our Times. L.: Sage. 186 p. [in English].
3. *Badie, B.* (2015) La fin des territoires. Paris: Hatier. 241 p. [in French].
4. *Becker, D.G.* (2016) Democracy and International Relations. American Political Science Review. Vol. 95. No 3. P. 741–789 [in English].
5. *Berger, S.* (2000) Globalization and Politics. Annual Review of Political Science. Vol. 3. No 20. P. 42–67 [in English].
6. *Bernard, Ph.* (2014) Les immigrés en question. L'Express. No 218. P. 6–18 [in French].
7. *Cammilleri J. and Falk J.* (2015) The End of Sovereignty? Great Britain: Edward Elgar. 276 p. [in English].
8. *Castells, M.* (1996) The Rise of the Network Society. Cambridge: Cambridge University Press. 234 p. [in English].

9. *Coleman, D.* (2019) International Migration in Europe: Adjustment and Integration Processes and Policies. Geneva: New Haven. 132 p. [in English].
10. Der neue Nationalismus. Ursachen, Chancen, Gefahren / Schlegel D. Schwalbach. 2014. 190 p. [in English].
11. *Dessler, D.* (2012) Democracy, Liberalism, and War. American Political Science Review. Vol. 96. No 678. P. 4–42 [in English].
12. *Ducasse-Rogier, M.* (2011) The International Organization for Migration 1951–2001. Geneva: IOM. 315 p. [in English].
13. *Flechtheim, O.K.* (2013) History and Futurology. Cambridge, MA: Harvard University Press. 134 p. [in English].
14. *Friedman, T.* (2015) Understanding Globalization. The Lexus and the Olive Tree. – N.Y.: Polity Press. 398 p. [in English].
15. Fukuyama, F. (2017) The End of History and the Last Man. – New York: The Free Press. 289 p. [in English].
16. Globalism Versus Realism. N.Y.: Cambridge University Press, 2002. 187 p. [in English].
17. Globalization: The Internal Dynamic / eds. Paul Kirkbride and Karen Ward. Chichester, New York: Cambridge University Press, 2018. 360 p. [in English].
18. *Huntington, S.* (2017) After Twenty Years: the Future of the Third Wave. Journal of Democracy. Vol. 8. No 4. P. 3–35 [in English].
19. *Held D. and Grew A., Goldbat D. and Parraton J.* (2009) Global Transformations. Cambridge: Polity Press. 243 p. [in English].
20. Interim Report on an EU Strategic Partnership with the Mediterranean and the Middle East. European Commission. 2019. No 45. P. 2–19 [in English].
21. International Legal Process Law A 574, Fall 2018, The Consensual View of International Law: The Lotes Case (Notes – Class 5). URL: www.law.washington.edu/~bodansky/Courses/A574/notes/class5%20-20%links/html (Date of Application: 15.09.2020) [in English].
22. International Migration Report 2017. – New York: United Nations Population Division Department of Economic and Affairs, 2002. 201 p. [in English].

UDC 327.01

Alieksiienko Iryna,
Doctor of Political Sciences, Professor,
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs,
Dnipro, Ukraine,
ORCID ID 0000-0002-6873-003X

ETHNOPOLITICAL CONFLICTS AS TRIGGERS OF INTERNATIONAL STABILITY AND SECURITY: HISTORY AND PRESENCE

Research article examines ethnopolitical conflicts as triggers that signal failures in the system of international stability and security. In practice, the choice of one or another approach to the “national question” is usually determined by political expediency, which inevitably leads to violations of human rights and national groups, and, as a consequence, acute ethno-political conflicts. First of all, this is manifested in the application of so-called double standards in the field of human rights protection. The interethnic conflicts on the territory of the former Yugoslavia, when a dangerous precedent was set in international relations, can serve as a clear evidence of this. Its theoretical justification was a mixture of two completely opposite methodological grounds: on the one hand, the principles of “realistic foreign policy” based solely on

© Alieksiienko Iryna, 2020

DOI (Article): [https://doi.org/10.36486/np.2020.3\(49\).3](https://doi.org/10.36486/np.2020.3(49).3)

Issue 3(49) 2020

<http://naukaipravoohorona.com/>

force, on the other – the liberal doctrine of human rights, which traditionally puts moral and legal principles first and opposes them to armed violence. It is stated that there is no legal mechanism for resolving the contradictions between these pairs of international legal principles. It is emphasized that guarantees of human rights imply a guarantee of the rights of persons regardless of their nationality, including representatives of national minorities, while guarantees of the rights of national minorities (in the sense of guarantees of collective rights) may not contain guarantees of individual rights of another nationality. Therefore, it should be emphasized that human rights are fundamental compared to collective rights, and not vice versa. But ethno-political conflicts throughout Eastern Europe and the CIS show that the vast majority of national movements fighting for self-determination have put the nation's rights above human rights, and the slogans of the rights of self-determined peoples completely displace the rights of other peoples. Despite the fact that the borders of more than 90 % of independent states today do not coincide with their respective nations, the concept of the nation-state still dominates in the modern era of globalization. It is concluded that the least conflict-generating way of articulating a democratic policy, not focused on the creation of a nation-state, is the organic combination of collective rights of nationalities and minorities in a multinational, multicultural society with state-protected rights of individuals.

Keywords: conflicts, international stability, international security, rights of nationalities and minorities.

Отримано 05.10.2020